

Said Nursî'nin Felsefi Mirası ve Yeni Avrasya Topluluğunun Oluşmasıyla İlgili Problemler

20. yüzyılda çok kültürlü toplumlarda birçok sorunun ortaya çıkmasına yol açan **kültürlerarası etkileşim ve anlaşmazlıklar**, 21. yüzyılda daha yoğunlaşabilirler. Bu süreçlerin teorik açıdan izah edilebilmeleri için, bir taraftan Avrasya topluluğunun oluşmasına yeni yansımaların aranması, diğer taraftan da [Said Nursî](#) gibi düşünürlerin felsefi mirasının daha derin şekilde incelenmesi gerekiyor.

Eski SSCB'nin kültürel coğrafyasında çelişkilerin olumlu ve yapıcı şekilde etkileşiminin düzenlenmesi son derece zordur. Bu zorluğun nedenlerinden biri, Batı Avrupa'daki diğer ve standartlara takip edilmesine yönelik resmi görüşün hayatiyetidir. Oysaki Rusya'daki çok uluslu toplum, uzun süren tarihi temaslar sayesinde, günlük hayatta Doğu komünistlerin yüzyıllarca edindikleri tecrübeleri daha kolay olarak kavrayıp algıladılar. Birçok deyimlik tüm ülkenin deşimesini teşvik eder. Ülkenin uzak bölgelerinde rastgele gibi görünen bu deyimlikler, tahribatlar, bir bütünlük olarak, ülkenin yeni bir tipe geçmesine yol açar. Bu durumda yöneticiler, tüm uyrukluların tarihi tecrübelerini dikkate alarak, bu tecrübeyi kendi hareketlerinin son hedefine bağlamalıdır.[\[1\]](#)

Avrasyacıların belirttiği gibi, "ülküyeye doğru yol" diğ sosyal süreçlerin gelişmesinde deşil, her şeyden önce insanın kendi iç ahlakını iyileştirmesinde aranmalıdır. Aynı zamanda insanlar gönüllü olarak bunu yapmaları gerektiğine dikkat verilmeli, Said Nursî de bunu birçok ifadesinde vurgulamıştır.

Bu konunun görüşülmesinde sık olarak bir engel ortaya çıkar ve söz konusu engel üzerinden Avrasyacıların bir sürü duygusal ve ideolojik suçlamalar atılır. Eleştirilerde iki başlıca doğrultu kaydedilebilir. Birincisi, Batı yanlısı olarak, Rus tarihinde Asya'nın herhangi bir etkisini reddeder. İkincisi, milliyetçiliğe yönelik doğrultu, hem Batı'yı, hem de Doğu'yu Rus özelliğine karşı çikan iki güç olarak değerlendirir. Dikkate değer husus şu ki, bu "**fikir savaşı**" geçen yüzyılın 20'li yıllarından daha yoğun şekilde devam etmektedir.

Yeni devir süresince Avrasya coğrafyasında medeniyet açısından çok derin deyimlikler yer almıştır. Büyük göçler sırasında ve sonucunda Avrasya'da ortaya çıkan etnojenetik ve etnokültürel durum, Kuzey ve Güney Amerikalılar, Avustralya ve Afrika'daki durumlara hiç benzemez. Örneğin, Kuzey Amerika'daki yerliler, Amerikan ve Kanada kültürüne gittikçe gelişen adaptasyona rağmen, başka bir dünyayı, "**yerli halkın dünyası**" temsil etmişlerdir. Bu karşı koyma, birçok demokratik eylem, Amerika yerlilerinden resmi "**özür dilemelere**" rağmen, hala da mevcuttur. Kuzey Avrasya'da ise "**yerliler**" ve "**kolonistler**" ya da "**gelen halk**" yoktur, bu alt kateda yerliler hâkimdirler. Kuzey Avrasya'da kalan tüm halkların illeri ve kültürleri, söz konusu halkların hala yaşadıkları yerlerden kaynaklanmaktadır.

20. yüzyılda yer alan tarihi süreçlerin çeşitliliği, şehirlerin büyümesi, halkların göç kabiliyetinin artması; etnik sorunların deşimesine yol açmıştır. Tüm tarihi ve kültürel bölgeler çokuluslu hale gelmişlerdir. Bu açıdan Rusya'yı oluşturan cumhuriyet ve bölgelerde milletlerin eskiden beri "yerlilere" ve "yerli olmayanlara" bölünmeleri zayıflayarak anlamını kaybederlerdi. Ancak böyle bir

---

durum ortaya ç?kman??, sonuçta Rusya’da ve BDT co?rafiyas?nda anlams?z, zararlı ve s?k s?k feci nitelikteki göç say?s? artm??t?r.

Kültürel durumun istikrar? ve dengesi, tarihi ve kültürel bölgelerde gerek halklar?n bar??ç? ve bar??ç? olmayan uzun etkinle?me süreçleri, gerekse devlet gibi sosyo-politik kurumlar?n faaliyeti sonucunda ortaya ç?kabilir. Bu durumda “hükümdar?n” rolü özel bir önem kazan?r. Uyruklular “*liderin ismiyle yolda bulunarak, liderin himayesi alt?nda bulundu?unu*” [2] devaml? olarak hat?rlamal?d?rlar, hükümdar ise *uyruklular?n? korumalı ve onlar?n refahlar?n? sa?lamalıdır*. [3] Yaz?lı kaynaklar?n açt??? retrospektifte birçok bölgede ortak ekonomik çal??malarda i?birli?i peki?tirilmiş, ticaret geli?mi?, çe?itli halklar?n temsilcileri aras?nda nikâhlar kurulmu?lard?.

18. - 20. yüz y?llarda Kuzey Avrasya’da hiç bir millet ortadan kaybolmam??, da??lmam?? veya yabanc? ortamda asimile olmam??t?. Ayn? dönemde birçok di?er etnik bölgede hemen hemen her zaman etnik unsurlar içeren anla?mazlıklar, isyanlar, sava?lar ortaya ç?km??lard?. Anla?mazlıklar sonucunda milletler s?k olarak de?i?mi?, etnik topraklar ortadan kaybolmu?, demografik krizlere yol açm??, halklar aras?ndaki ili?kilerde uzun süren gerginliklere neden olmu?tu. Son on be? y?lda sosyo-kültürel dengenin ihlali sonucunda anla?mazlıklar Güney Kafkas, Kuzey Kafkas, Orta Asya, Kazakistan, Güney Sibirya tarihi ve kültürel bölgelerinde ba? göstermi?tir. Di?er bölgelerde de ?u veya bu derecede gerginlikler ortaya ç?km??t?r. Devlet tarihi kültürel bölgelerdeki denge ve istikrar??? destekler veya desteklemez. Etnik ve kültürel denge, her zaman istikrar?n önemli bir faktörü olu?mu? ve olu?maktadır da. Ayn? zamanda bu denge devletçe ve halkça yürütülen politikan?n en zor ve en ince taraf?d?r. Hemen hemen be? yüzy?l Kuzey Avrasya co?rafiyas?nda süren milletler ve devletleraras? etkinle?me sonucunda edinilen tarihi tecrübe ve ça??m?z?n insanc?l ilkeleri, anla?mazlıklar?n güç kullan?larak çözülmesinden vazgeçilmesi gerekti?ini, ihtilaflar?n önlenmesine yönelik stratejik siyaset hatt?n?n uygulanmas?n?n kaç?n?lmaz???n?, halklararası ili?kilerin düzenlenmesi için halklar?n geni? kamuoyu çevrelerinin kat?lmas?n?n zorunlulu?unu göstermektedirler. Tüm bu faaliyetlerde, Avrasya tipi dü?ünürlerin özellikle bu felsefi ak?nt?n?n parlak temsilcisi [Bediüzzaman Said Nursî’nin](#) manevi miras?ndan yararlan?lmalıdır. Felsefeci, sanki, Rusya’da böyle geli?melerin mümkün oldu?unu ve ülkedeki siyasi durumun bu do?rultuda geli?ti?ini öngörmü?tür. Nursî, her ülkede yer alabilen de?i?ikliklerin 12 gerçek alametini belirlemi?tir. E?er bu gerçeklere riayet edilmez ise, ülkenin parçalan?p ortadan kaybolmas?na yönelik bir tehdit ortaya ç?kar; e?er bu gerçeklere riayet edilirse, ülke yenilenir, ülkenin ba?kenti ise ebedi bir mahiyet kazan?r. [4]

Bu durumda Rusya’daki çok uluslu toplumda küreselle?meden kaynaklanan ve Bat?dan gelen “çeli?kilerin birli?i” konsepti de?il, çe?itli millet ve dinlerin kar??lıklı anlay??? için daha objektif “**çok çe?itlikte birlik**” fikri daha olumlu etken rolünü oynayabilir. Bu fikir anla?lmazlıklar?n giderilmesi ve kar??lıklı anlay???n geli?tirilmesi yolunda eski Çin ve Hindistan’dan ba?layarak ta Risale-i Nur’daki hümanist dü?üncelere kadar bir s?ra Do?u felsefecilerinin eserlerinde izlenebilir.

Bugün Avrasya ideolojisi çerçevesinde çok farklı siyasal ve manevi ak?nt?lar?n mevcut oldu?undan, bahse konu ideolojinin üzerinde mutab?k kal?nm?? birli?e varmas?ndan söz edilemez. Öte yandan ba?lıca fikirlerin nesilden nesile belli ölçüde geçti?i görülmektedir. Bu süreçte geçmi? zamanki dü?ünürlerin idelerinin incelenmesi ba?lıca rol oynamaktadır. Bu ideler aras?nda Said Nursî’nin manevi miras? en önemli yerlerin birini almaktadır. As?l Said Nursî’nin fikirleri, bugünkü hayat?n birçok olup bitenlerinin daha derin ve etrafl? bir ?ekilde anla??lması ve de?erlendirilmesine imkân vermektedir. Sonuçta dünya toplumunun önüne ç?kan en güncel görevlerin çözülmesi ve bu toplumca geli?me

---

yolların seçilmesi gerçekçi bir şekilde etkilenebilir.

Gerçekten, Rusya'nın bir Avrasya devleti olarak ilerlemesi, devlet politikasının ne kadar dengeli olmasına, Rusya Federasyonu'nu oluşturan milli cumhuriyetlerin daha geniş özerklik haklarına kavuştuğunun devletçe kabul edilmesine ve cumhuriyetlerin kendi çıkarlarının devletin genel çıkarlarına uydurabilmelerine bağlı olacaktır.

Aynı derecede önem taşıyan başka bir mesele, gerek insan hakları alanında, gerekse ekonomik alanda toleranslı politikanın milli cumhuriyetlerin makamlarınca güdüldüğüdür.

Bunu anlamak gerek ki, tüm dünyanın geleceği ve bilhassa yukarıda açıklanan özellikler açısından Rusya'nın geleceği, çok kültürün varlığının kabul edilmesine bağlıdır. **“Çok kültürlülük”** ise, halkların, kültürlerin ve dillerin tam olarak, gerçek şekilde hak ettiği gibi algılanmaktadır.

İki Dünya savaşı'nın ardından, jeopolitik alanda devletlerin birbirine karşı koydukları ve kaynaklar için rekabetin gittikçe daha arttığı 20. yüzyıl gelişmelerinde, insanlığın tarihindeki bu feci olayları yaşamış olan [Said Nursî'nin](#) bıraktığı mirasın araştırılması, oluşmakta olan yeni çelişkili sisteminden tek mümkün çıkış yolu gösterebilir. Dünya kapsamında kapitalist ile sosyalist sistemler arasındaki karşı koymanın ortadan kaldırılmasıyla jeopolitik birlikler için *“Batı-Doğu”*, *“Kuzey-Güney”*, *“Hıristiyan-İslam”* gibi yeni medeni nedenler ortaya çıkarlar. Bu açıdan Rusya ve Türkiye tüm dünyaya gerçekçi insanca politikalarının örneklerini sergilemelidirler. Böyle politikanın ön sebebi, iki ülkenin “dünyanın ortasındaki konumu”dur. Ülkelerimizin Avrasya'daki tarihsel görevi, karşı kutuplarda bulunan kültürler arasında olumlu ilişkilerin düzenlenmesidir.

Bugün eski SSCB coğrafyasında merkezleştirilmenin zayıflaması sonucunda kültürlerarası ilişkilerin önemi her düzeyde gittikçe artmaktadır. Çünkü bu ilişkilerde yeni Avrasya topluluğunun oluşması ve teşvik eden geleneksel ve modern faktörler bir araya gelmektedirler. Bu koşullarda Bediüzzaman Said Nursî gibi düşünürlerin felsefi mirası sadece teorik değil, pratik değer de kazanmaktadır.

Bildirimizde [Bediüzzaman Said Nursî'nin](#) mirasının bir parçası olan Sözler eserine değindik. Bugün eski SSCB coğrafyasında merkezleştirilmenin zayıflaması sonucunda kültürlerarası ilişkilerin önemi her düzeyde gittikçe artmaktadır, çünkü bu ilişkilerde yeni Avrasya topluluğunun oluşması ve teşvik eden geleneksel ve modern faktörler bir araya gelmektedirler.

Söz konusu koşullarda Nursî gibi düşünürlerin felsefi mirası sadece teorik değil, pratik değer de kazanmaktadır.

[1] *Sözler, Dokuzuncu Söz.*

[2] *Sözler, Birinci Söz.*

---

[3] *Sözler, Be?inci Söz.*

[4] *Sözler, Onuncu Söz.*